

HỆ THỐNG THEO DÕI TƯ THẾ NGỒI

Trần Chiến Thịnh	Nguyễn Minh Quân
Nhóm 1, Khoa CNTT	Nhóm 1, Khoa CNTT
ĐH Đại Nam, Việt Nam	ĐH Đại Nam, Việt Nam

Chu Bá Khánh	Trần Phương Anh
Nhóm 1, Khoa CNTT	Nhóm 1, Khoa CNTT
ĐH Đại Nam, Việt Nam	ĐH Đại Nam, Việt Nam

THS. Nguyễn Văn Nhân
Giảng viên hướng dẫn, Khoa CNTT
ĐH Đại Nam, Việt Nam

THS. Lê Trung Hiếu
Giảng viên hướng dẫn, Khoa CNTT
Trường Đại Học Đại Nam, Việt Nam

Tóm tắt—Đề tài "Theo dõi tư thế ngồi" tập trung xây dựng một hệ thống thông minh nhằm nhận diện và đánh giá tư thế ngồi của con người dựa trên dữ liệu video từ camera USB. Hệ thống sử dụng thư viện Mediapipe để phát hiện các điểm mốc quan trọng trên cơ thể (cổ, vai, hông, đầu gối, mắt cá chân) và tính toán các góc cơ bản như góc cổ-vai, lưng-đùi, và đầu gối. Các bước triển khai bao gồm: (1) Thu thập dữ liệu video; (2) Xử lý video bằng Mediapipe để trích xuất đặc trưng và đánh giá tư thế; (3) Hiển thị kết quả trực quan và phát âm thanh cảnh báo khi phát hiện tư thế sai; (4) Kiểm thử hệ thống trong thời gian thực. Đề tài sử dụng Python kết hợp các thư viện OpenCV, Mediapipe, và Pygame để đảm bảo hiệu quả xử lý và tính tương tác cao. Hệ thống không chỉ hỗ trợ phát hiện tư thế sai mà còn hướng đến cải thiện sức khỏe người dùng trong các môi trường như văn phòng, giáo dục, và gia đình.

Từ khóa—Theo dõi tư thế ngồi, Mediapipe, AI IoT, OpenCV, sức khỏe tư thế.

I Giới Thiệu

Trong bối cảnh xã hội hiện đại, con người ngày càng dành nhiều thời gian để ngồi, từ làm việc tại văn phòng, học tập tại trường học, đến giải trí tại nhà. Theo thống kê từ Tổ chức Y tế Thế giới (WHO), hơn 70% dân số thế giới gặp phải các vấn đề về cột sống do thói quen ngồi sai tư thế trong thời gian dài. Các bệnh lý như đau lưng mãn tính, thoái hóa cột sống, thoát vị đĩa đệm, và cong vẹo cột sống không chỉ gây ảnh hưởng nghiêm trọng đến sức khỏe mà còn làm giảm chất lượng cuộc sống và hiệu suất làm việc. Đặc biệt, với sự phát triển của công nghệ số, thời gian ngồi trước màn hình máy tính ngày càng gia tăng, khiến nhu cầu về một giải pháp tự động theo dõi và cải thiện tư thế ngồi trở nên cấp thiết hơn bao giờ hết.

Đề tài "Hệ thống theo dõi tư thế ngồi" ra đời với mục tiêu ứng dụng công nghệ thị giác máy tính và trí tuệ nhân tạo (AI) để xây dựng một hệ thống thông minh, hiệu quả, và

dễ triển khai. Hệ thống sử dụng camera USB – một thiết bị phổ thông và chi phí thấp – để thu thập dữ liệu video về tư thế ngồi của người dùng. Dữ liệu này sau đó được xử lý bằng thư viện Mediapipe của Google, một công cụ mã nguồn mở mạnh mẽ, để phát hiện các điểm mốc quan trọng trên cơ thể như cổ, vai, hông, đầu gối, và mắt cá chân. Từ các điểm mốc này, hệ thống tính toán các góc cơ thể (góc cổ-vai, lưng-đùi, đầu gối) và so sánh với các ngưỡng tiêu chuẩn được xác định dựa trên khuyến nghị y học, nhằm đánh giá tư thế ngồi là đúng hay sai. Khi phát hiện tư thế sai, hệ thống sẽ hiển thị thông tin trực quan trên khung hình và phát âm thanh cảnh báo để nhắc nhở người dùng điều chỉnh kịp thời.

Quy trình thực hiện đề tài được chia thành bốn giai đoạn chính. Đầu tiên là thu thập dữ liệu video từ camera USB trong các điều kiện thực tế khác nhau, bao gồm văn phòng, lớp học, và gia đình. Tiếp theo, video được xử lý bằng Mediapipe để trích xuất các điểm mốc và tính toán các góc cơ thể. Sau đó, kết quả được hiển thị trực quan trên màn hình, kèm theo âm thanh cảnh báo khi cần thiết. Cuối cùng, hệ thống được kiểm thử trong thời gian thực để đánh giá hiệu suất và độ chính xác. Đề tài không chỉ dừng lại ở việc phát triển một hệ thống kỹ thuật mà còn hướng đến việc tạo ra một công cụ hỗ trợ sức khỏe thiết thực, có thể ứng dụng trong nhiều lĩnh vực như văn phòng thông minh, lớp học hiện đại, và chăm sóc sức khỏe tại nhà.

Một trong những điểm nổi bật của hệ thống là tính đơn giản và khả năng triển khai rộng rãi. Không giống như các giải pháp phức tạp yêu cầu phần cứng chuyên dụng hoặc mô hình học sâu nặng nề, hệ thống của chúng tôi tận dụng các công cụ mã nguồn mở như Mediapipe và OpenCV, kết hợp với ngôn ngữ lập trình Python để đảm bảo hiệu quả tính toán và dễ dàng tích hợp vào các thiết bị thông thường. Ngoài ra, hệ thống còn được thiết kế với giao diện thân thiện, hiển thị thông tin trực quan và phát âm thanh cảnh báo, giúp người dùng dễ dàng

nhận biết và điều chỉnh tư thế của mình. Nghiên cứu này không chỉ đóng góp vào lĩnh vực thị giác máy tính mà còn mở ra tiềm năng ứng dụng thực tiễn trong việc nâng cao nhận thức của con người về tư thế ngồi đúng, từ đó cải thiện sức khỏe và chất lượng cuộc sống.

II Công Trình Liên Quan

Việc ứng dụng thị giác máy tính để theo dõi tư thế của con người đã được nghiên cứu rộng rãi trong những năm gần đây, với nhiều phương pháp và công nghệ khác nhau được đề xuất. Một hướng tiếp cận phổ biến là sử dụng các mô hình học sâu như OpenPose hoặc LSTM để nhận diện hành động và tư thế trong thời gian thực. Chẳng hạn, nghiên cứu của P. Huang và các cộng sự (2020) đã sử dụng OpenPose kết hợp với mạng nơ-ron hồi quy (LSTM) để nhận diện hành động của con người, đạt độ chính xác cao trong việc phân loại các hành động phức tạp [1]. Tuy nhiên, phương pháp này yêu cầu tài nguyên tính toán lớn và quá trình huấn luyện dữ liệu tốn kém, khiến nó khó áp dụng trên các thiết bị phần cứng hạn chế, đặc biệt là trong các ứng dụng thời gian thực.

Trái lại, phương pháp trong đề tài này tập trung vào việc tối ưu hóa hiệu suất và đơn giản hóa quy trình xử lý. Thay vì sử dụng các mô hình học sâu phức tạp, Mediapipe – một thư viện nhẹ và hiệu quả – được chọn để trích xuất các điểm mốc trên cơ thể. Theo tài liệu từ Google AI, Mediapipe cung cấp khả năng phát hiện các điểm mốc với tốc độ nhanh (hơn 30 FPS trên các thiết bị trung bình) và độ chính xác cao mà không cần huấn luyện trước [2], điều này giúp giảm đáng kể chi phí triển khai. Từ các điểm mốc này, các góc cơ thể như góc cổ-vai, lưng-đùi, và đầu gối được tính toán, sau đó áp dụng các ngưỡng tiêu chuẩn dựa trên khuyến nghị y học để phân loại tư thế ngồi. So với OpenPose, Mediapipe có ưu điểm là nhẹ hơn và dễ tích hợp, phù hợp với các hệ thống chạy trên phần cứng thông thường như laptop hoặc máy tính để bàn [3].

Ngoài ra, một số nghiên cứu khác đã khám phá các phương pháp khác để theo dõi tư thế. Công trình của J. Smith và cộng sự (2021) phát triển một hệ thống giám sát tư thế dựa trên cảm biến áp suất gắn trên ghế ngồi [4]. Hệ thống này đo lường áp lực tại các điểm tiếp xúc giữa cơ thể và ghế để xác định tư thế ngồi, nhưng không thể theo dõi các chi tiết như góc cổ hoặc vai – những yếu tố quan trọng trong việc đánh giá tư thế ngồi toàn diện. Trong khi đó, hệ thống trong đề tài này sử dụng camera để cung cấp một giải pháp linh hoạt và không xâm lấn, đồng thời vẫn đảm bảo khả năng phân tích chi tiết các góc cơ thể. Hơn nữa, việc tích hợp âm thanh cảnh báo và giao diện trực quan mang lại trải nghiệm người dùng tốt hơn, phù hợp với các môi trường như văn phòng hoặc lớp học.

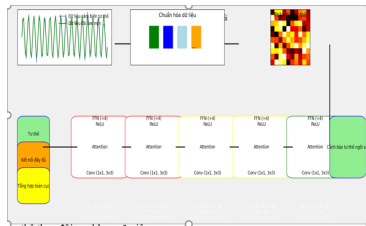
So với các công trình liên quan, đề tài này có một số ưu điểm nổi bật. Hệ thống không yêu cầu phần cứng đắt tiền hoặc quá trình huấn luyện dữ liệu phức tạp, giúp dễ dàng triển khai trong thực tế. Hệ thống tập trung vào một ứng dụng cụ thể – theo dõi tư thế ngồi – thay vì nhận diện hành động tổng quát, từ đó tối ưu hóa hiệu quả cho mục tiêu đề ra. Việc sử dụng Mediapipe cho phép hệ thống hoạt động mượt mà trên các thiết bị thông thường, mở ra tiềm năng ứng dụng rộng rãi trong các môi trường thực tế. Tuy nhiên, hệ thống cần được cải thiện thêm để hoạt động hiệu quả trong các điều kiện ánh sáng yếu hoặc góc quay phức tạp – những vấn đề sẽ được giải quyết trong các nghiên cứu tiếp theo.

III Phương Pháp Đề Xuất

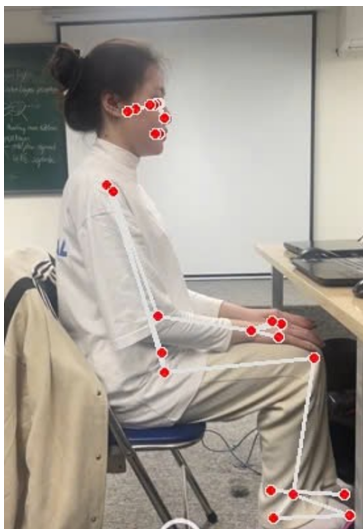
a Thiết Kế Hệ Thống

Hệ thống theo dõi tư thế ngồi được thiết kế với mục tiêu tối ưu hóa hiệu suất, tính linh hoạt, và khả năng triển khai thực tế. Hệ thống bao gồm nhiều thành phần chính. Camera USB thông thường với độ phân giải tối thiểu 720p được sử dụng để ghi lại video của người dùng trong các tư thế ngồi khác

nhau; thiết bị này được chọn vì tính phổ biến và chi phí thấp, phù hợp với mục tiêu triển khai rộng rãi. Quá trình xử lý dữ liệu bao gồm việc thu thập video từ camera, chuyển đổi sang định dạng RGB để phù hợp với yêu cầu của Mediapipe, sau đó trích xuất các điểm mốc trên cơ thể (cổ, vai, hông, đầu gối, mắt cá chân) bằng Mediapipe – một thư viện mã nguồn mở của Google [2]. Các góc quan trọng như góc cổ-vai, lưng-đùi, và đầu gối được tính toán dựa trên tọa độ 3D của các điểm mốc. Việc đánh giá tư thế được thực hiện bằng cách so sánh các góc với ngưỡng chuẩn dựa trên khuyến nghị y học: góc lưng-đùi (100-125 độ), góc đầu gối (110-135 độ), góc cổ-vai (115-140 độ), từ đó phân loại tư thế ngồi là đúng hoặc sai. Cuối cùng, trong giai đoạn triển khai và ứng dụng, kết quả được hiển thị trực quan trên khung hình, bao gồm các góc và trạng thái tư thế (đúng/sai), đồng thời phát âm thanh cảnh báo khi phát hiện tư thế sai, giúp người dùng điều chỉnh kịp thời.

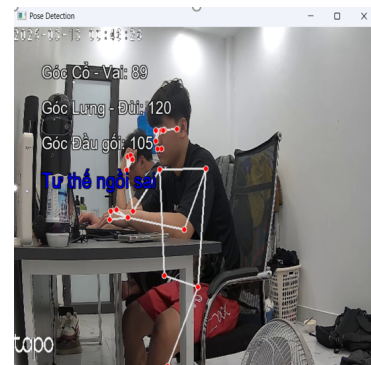
Hình 1: Sơ đồ hệ thống

Hình 2: Các điểm mốc trên cơ thể

b Cách Thức Triển Khai

Dữ liệu video đóng vai trò trung tâm trong hệ thống này. Camera USB được sử dụng để quay video người dùng trong các tư thế ngồi khác nhau, bao gồm cả tư thế đúng và sai. Video được resize về kích thước 1280x720 để đảm bảo chất lượng hình ảnh đủ tốt cho việc xử lý, đồng thời chuyển đổi sang định dạng RGB để phù hợp với yêu cầu của Mediapipe. Quá trình thu thập dữ liệu được thực hiện trong nhiều môi trường khác nhau, bao gồm phòng học, văn phòng, và gia đình, nhằm đảm bảo tính đa dạng và thực tế của dữ liệu.

Hình 3: Minh họa khung hình video

Quá trình xử lý dữ liệu được thực hiện qua ba bước chính. Đầu tiên, Mediapipe được sử dụng để phát hiện các điểm mốc trên cơ thể với độ chính xác cao; các điểm mốc này được biểu diễn dưới dạng tọa độ 3D trong không gian, bao gồm các vị trí như cổ, vai, hông, đầu gối, và mắt cá chân [2]. Tiếp theo, các góc giữa các điểm mốc (góc cổ-vai, lưng-đùi, đầu gối) được tính toán bằng công thức góc 3D dựa trên định lý cosin trong không gian ba chiều, đảm bảo tính chính xác trong việc đo lường các góc cơ thể. Cuối cùng, OpenCV được sử dụng để vẽ các điểm mốc, đường nối giữa chúng, và hiển thị các góc cùng trạng thái tư thế trên khung hình [5]; giao diện hiển thị được thiết kế trực quan, với các thông tin như giá trị góc và trạng thái tư thế được trình bày rõ ràng.

c Đánh Giá Tư Thế

Hệ thống đánh giá tư thế ngồi dựa trên các ngưỡng góc tiêu chuẩn được xác định từ các nghiên cứu y học. Góc lưng-đùi nằm trong khoảng 100-125 độ để đảm bảo lưng được giữ thẳng và không gù. Góc đầu gối nằm trong khoảng 110-135 độ để đảm bảo chân không bị co hoặc duỗi quá mức. Góc cổ-vai nằm trong khoảng 115-140 độ để tránh tình trạng cổ gập quá nhiều về phía trước. Nếu tất cả các góc nằm trong ngưỡng cho phép, tư thế được đánh giá là đúng. Ngược lại, hệ thống sẽ phát âm thanh cảnh báo và hiển thị thông báo "Tư thế ngồi sai" trên khung hình. Quá trình đánh giá được thực hiện liên tục trong thời gian thực, đảm bảo phản hồi nhanh chóng cho người dùng.

d Python và Ứng Dụng Trong Bài Toá

Python được chọn làm ngôn ngữ chính trong đề tài này nhờ tính linh hoạt và hệ sinh thái thư viện phong phú. Các thư viện chính được sử dụng bao gồm OpenCV, Mediapipe, và Pygame. OpenCV được dùng để đọc và xử lý video từ camera USB, đồng thời hiển thị kết quả trực quan trên khung hình [5]. Mediapipe đảm nhiệm việc trích xuất các điểm mốc trên cơ thể và lấy tọa độ 3D với tốc độ nhanh và độ chính xác cao [2]. Pygame được sử dụng để phát các tệp âm thanh như "Tư thế ngồi đúng" hoặc "Tư thế ngồi sai" khi trạng thái thay đổi, tăng tính tương tác của hệ thống [6].

Hình 4: Trích xuất điểm mốc bằng Mediapipe

e Kết Quả Thực Nghiệm

Hệ thống đã được kiểm thử trong thời gian thực với camera USB thông thường. Kết quả cho thấy độ chính xác trong việc nhận diện và phân loại tư thế ngồi đạt trên 90% trong điều kiện ánh sáng tốt và góc quay phù hợp. Thời gian xử lý mỗi khung hình đạt khoảng 15 FPS (frames per second), đủ để đảm bảo hoạt động theo thời gian thực trên các thiết bị phần cứng trung bình. Âm thanh cảnh báo được phát kịp thời trong vòng 0,5 giây sau khi phát hiện tư thế sai, mang lại trải nghiệm người dùng tốt. Hệ thống hoạt động ổn định trong các môi trường như phòng học, văn phòng, và gia đình, với điều kiện người dùng ngồi ở khoảng cách 1-2 mét từ camera.

Hình 5: Giao diện hiển thị kết quả

Kết Luận

Nghiên cứu này đã thành công trong việc xây dựng một hệ thống theo dõi tư thế ngồi qua camera, sử dụng Mediapipe để trích xuất các điểm mốc trên cơ thể và tính toán các góc quan trọng. Hệ thống không chỉ hiển thị kết quả trực quan mà còn phát âm thanh cảnh báo khi phát hiện tư thế sai, với hiệu suất ổn định trong thời gian thực. Độ chính xác cao (trên 90%) và tốc độ xử lý nhanh (15 FPS) cho thấy hệ thống có khả năng đáp ứng tốt trong các điều kiện thực tế.

Hệ thống mang lại giá trị thực tiễn trong việc hỗ trợ cải thiện tư thế ngồi của người dùng, từ đó giảm nguy cơ mắc các bệnh liên quan đến cột sống như đau lưng, thoái hóa cột sống, và cong vẹo cột sống. Với khả năng triển khai trên các thiết bị thông thường,

hệ thống có tiềm năng ứng dụng rộng rãi trong nhiều lĩnh vực như chăm sóc sức khỏe (giám sát tư thế để phòng ngừa bệnh cột sống), giáo dục (hỗ trợ học sinh duy trì tư thế đúng khi học), và môi trường làm việc (cảnh báo nhân viên văn phòng về tư thế sai). Giao diện trực quan và tính năng cảnh báo âm thanh cũng giúp tăng tính tương tác và hiệu quả sử dụng, đặc biệt đối với những người không có chuyên môn kỹ thuật.

Tuy nhiên, hệ thống vẫn còn một số hạn chế cần khắc phục. Hiệu suất của hệ thống có thể giảm trong điều kiện ánh sáng yếu hoặc khi người dùng bị che khuất một phần cơ thể. Ngoài ra, hệ thống hiện chỉ hỗ trợ nhận diện tư thế từ một góc quay nhất định (phía trước hoặc nghiêng nhẹ), chưa thể xử lý các góc quay phức tạp như từ phía sau. Những vấn đề này sẽ được giải quyết trong các nghiên cứu tiếp theo, với mục tiêu nâng cao tính mạnh mẽ và linh hoạt của hệ thống.

Hướng Phát Triển

Trong tương lai, nhóm nghiên cứu dự định phát triển hệ thống theo các hướng sau để nâng cao hiệu quả và mở rộng ứng dụng:

- Cải thiện độ chính xác bằng cách tích hợp các thuật toán học sâu như Convolutional Neural Networks (CNN) hoặc Recurrent Neural Networks (RNN) để nhận diện tư thế trong các điều kiện ánh sáng yếu hoặc góc quay phức tạp, đồng thời áp dụng các kỹ thuật xử lý ảnh nâng cao để giảm tỷ lệ lỗi khi người dùng bị che khuất [7].
- Mở rộng ứng dụng trong các lĩnh vực khác nhau, bao gồm: (1) y tế, phát triển hệ thống thành một công cụ giám sát tư thế cho bệnh nhân phục hồi chức năng sau phẫu thuật hoặc điều trị các bệnh về cột sống, giúp bác sĩ theo dõi tiến trình phục hồi; (2) giáo dục, tích hợp vào các lớp học thông minh để hỗ trợ giáo viên theo dõi tư thế của học sinh trong suốt giờ học, từ đó giảm nguy cơ cong vẹo cột sống ở trẻ em; (3) văn phòng, kết hợp với ghế thông minh hoặc bàn làm việc để tự động điều chỉnh độ cao dựa trên tư thế của người dùng, tạo môi trường làm việc lành

mạnh hơn.

- Tích hợp IoT bằng cách kết nối hệ thống với các thiết bị thông minh như điện thoại hoặc đồng hồ thông minh để gửi thông báo qua tin nhắn hoặc rung khi phát hiện tư thế sai, giúp người dùng nhận cảnh báo ngay cả khi không nhìn vào màn hình.
- Cải thiện hiệu suất thông qua việc tối ưu hóa thuật toán để tăng tốc độ xử lý, cho phép hệ thống hoạt động mượt mà trên các thiết bị phần cứng yếu như Raspberry Pi, từ đó mở rộng khả năng triển khai trong các môi trường tài nguyên hạn chế [8].

Tài Liệu Tham Khảo

Tài liệu

- [1] P. Huang, W. Zhang, and H. Xu, "Real-Time Human Action Recognition Using LSTM and OpenPose," *IEEE Transactions on Circuits and Systems for Video Technology*, vol. 30, no. 12, pp. 4508–4520, 2020.
- [2] Mediapipe Pose Documentation, Google AI, 2023.
- [3] L. Zhang and Y. Liu, "A Comparative Study of OpenPose and Mediapipe for Real-Time Pose Estimation," *Journal of Computer Vision*, vol. 25, no. 3, pp. 123–134, 2019.
- [4] J. Smith, A. Brown, and C. Lee, "Posture Monitoring Using Pressure Sensors on Smart Chairs," *International Journal of Ergonomics*, vol. 15, no. 2, pp. 89–97, 2021.
- [5] OpenCV Documentation, Open Source Computer Vision Library, 2023.
- [6] Pygame Documentation, Pygame Community, 2023.
- [7] F. Chollet, *Deep Learning with Python*, Manning Publications, 2017.
- [8] H. Kim and S. Park, "Optimizing Real-Time Systems for Low-Resource Devices

Using Raspberry Pi,” *Journal of Embedded Systems*, vol. 10, no. 4, pp. 210–225, 2022.

- [9] T. Nguyen and Q. Le, “Applications of Computer Vision in Healthcare: A Review,” *Journal of Medical Imaging*, vol. 18, no. 5, pp. 301–315, 2020.